

FARAGÓ, László

1970

«Patton»

Faragó László, SZARADSÁG a Patton-film írója

Írta: HALÁSZ PÉTER

1970. Május 18.

New York nagy Broadway-filmszínházában rendkívüli sikerrel játsszák immár hetek óta a Patton generálisról szóló háromórás, színes filmet, George C. Scott-al a címszerepben. Rekord-döntő film, első heteiben többet forgalmazott, mint ezt megelőzően bármelyik nagy film. A Patton-filmnek (a mi számunkra) külön jelentősége az, hogy magyar író könyvéből készült: Faragó László életrajzi regényéből, amely 1964-ben jelent meg. Ebből az alkalomból meglátogattam Faragó Lászlót (vagy amint itt szignálja könyveit: Ladislav Faragót) Park Avenue-i lakásán, hogy elbeszélgessünk erről a munkájáról és más terveiről — Faragóval különbenis mindig



Halász Péter

élmény egy-egy hosszú beszélgetés, mozgékony, eleven, dinamikus ember s bármily régen él is kint a világban, számomra ő mindig pesti újságíró marad: gyors, feszült, őszintén érdeklődő. Nyilvánvaló, hogy nemzetközi sikereinek is ez az egyik titka: fáradhatatlan kíváncsisága és érdeklődése. Mindenekelőtt: hogyan tetszik neki a Patton-film, ilyennek képzelte, ilyennek álmotta-e?

— A film vetítési ideje három óra, de én szívesen néztem volna harminchárom óráig is — mondja jellegzetes, gyors, rövid kis nevetéssel — őszintén megvallva, azt hiszem, hogy a legszebb film, amit valaha láttam. Remélem, ezt nem érti félre: nem azért ragadott magával, mert az én

könyvem alapján készült, de azért, mert (amint a kritikusok is mind megállapították) rendezésnek, fotografálásnak, játéknak hihetetlenül szerencsés egysége valósult itt meg. Én ezt elsősorban talán Frank McCarthynak, a film producereinek tulajdonítom, aki husz esztendeje forgatta és érlelte magában a tervet, hogy filmet készít Pattonról. McCarthy egyébként maga is rendkívül érdekes ember: a második világháború alatt tábornoki rangban az amerikai vezérkar titkára volt. S ha meggondolja azt, hogy McCarthy nem is volt hivatásos katona, de tartalékos, a magánéletben filmes és a háború alatt mégis ilyen rendkívül magas rangra és beosztásba emelkedett, akkor könnyen elképzelhető, hogy milyen ritka tehetségű ember. Egyszerűen ezt tervezte magában, a Patton-filmet, megállapodott a 20th Century Fox-szal, hogyha megfelelő könyvre bukkan, akkor megcsinálja. Ő is ez a Fox emberei is elolvastak mindent, ami Pattonról valaha megjelent, minden könyvet, riportot, újságcikket, McCarthy azonban egyikben sem találta azt, amit keresett. És ekkor... ezt szinte szégyelem mondani, olyan szerénytelennek tűnik: megjelent 64-ben az én könyvem s McCarthy azt mondta: ez az, így képzelem a filmet. Ez alapja lehet a forgatókönyvnek.

— Véleménye szerint: miért? Mit talált az ön könyvében, ami hiányzott a többiekből?

Faragó a kis kecskeszakállát simogatja:

— A lélektani háttér. McCarthy ugyanis nem történelmi filmet akart csinálni, de az embert akarta ábrázolni a történelmi idők fókuszában. Ez volt az én könyvem koncepciója is és így jött létre a szerencsés találkozás. Miről van itt szó tulajdonképpen? Patton nagytehetségű katona volt, de a katonai zsenialitásához volt egy lélektani kulcs: ő azt hitte és vallotta önmagáról, hogy



a mindenkori katona, a történelmi korok nagy csatáiban harcoló katona reinkarnációja. Tiszt volt a római légióban és Judeában harcolt Titus oldalán, fallanx-vezető volt Galliában, ő volt a yorki herceg a 18-adik századi hollandiai háborúban: győzött, vagy elbukott, de újra született mindig és minden korszakban új, nagy katonai feladatok vártak rá. Egyszer nagyon megdöbentette Alexander angol tábornokot egy vezérkari tanácskozás során. Patton széles lendülettel kifejtette elgondolását és terveit egy soronkövetkező hadmozdulatról. Alexander elmerülten figyelte, aztán megjegyezte: — George, magából kitünő marsall vált volna Napóleon oldalán.

Patton rávillantotta a szemét és röviden ezt felelte:

— Hiszen az voltam!

S csakugyan hitt abban, hogy az volt. Ennek a különös eszméjének volt egy nagyszerű velejárója: minthogy őszintén hitte, hogy megelőző életeiben részt vett minden nagyszabású hadjáratban, a történelem nagy harcait senki nem ismer-te Pattonnál jobban. Ugy tanulmányozott minden hadjáratot, minden jelentős csatát, úgy ismerte a nagy hadvezérek, Napóleon, Blücher, Wellington s a többiek minden haditervét, csapat-alkalmazási módszerét, mintha csakugyan ott lett volna. És ugyanígy ismerte a kortársait is. Rommel minden hadvezetési sajátosságát ismerte. Csakugy, mint Rommel az övét. Ez a két katona becsülte egymást: anakronisztikus alakok voltak, elmúlt korok katona-típusai, akik a második világháború után úgy tűntek el a valóságból, mint lehellet a tükörből, az utolsó klasszikus hadvezetés mesterei. Ez volt az, amit Patton maga is érzett: a második világháború nagy ütközetei egy hadvezetési korszak befejezését jelentik, az emberiség így, ezekkel a módszerekkel és eszközökkel nem háboruzik többé. Ezt érezte Patton



4

is: korszakokon át tartó lélekvándorlása végetért, többé nem születik újra, a római légio tisztjére nem lesz szükség — a nukleáris stratégia többé nem tábornokok, de technikusok konfliktusa. Ezt érezte meg a könyv s minthogy ezt a különös személyi drámát akarta ábrázolni McCarthy is a maga filmjében, így jött létre a társulás.

— Csaknem egyidőben a Patton készülésével, önnek egy másik regényét is filmesítették: a Broken Seal című könyvét. Annak mi lesz a címe és mikor mutatják be?

— A Broken Seal, vagyis Feltört Pecsét, Pearl Harbor pusztulásáról szól és a japán támadás évfordulóján, december 7-én mutatják be: Címe: Tora, Tora, Tora. Ha lehet, ez még nagyobb méretű film, mint Patton: 35 millió dollárba került a forgatása. A Patton-film 22-millió dolláros költséggel készült, úgyhogy csak az utóbbi esztendőben 57 millió dollárjába kerültem a Fox-nak. Meg is mondta Zanuck, a Fox elnöke: ez volt a két utolsó ugynevezett nagyköltségvetésű film. Mostantól kezdve csak kétmillió dolláron aluli filmeket forgatnak. Hát most majd abban fogok gondolkozni.

— Ezek voltak az ön első filmjei?

— Első elkészült filmjeim igen, de nem az első szüzsém. A harmincas évek elején, amikor Németországban a New York Times munkatársa voltam, az Universal németországi irodája megvásárolta egy filmtörténetemet. Volt egy kis összeköttetésem a berlini Universalhoz, minthogy a vezetője magyar volt: Joe Paszternák. A berlini Universalt a hatalomra került nácik egykettőre csődbe kergették és az irodát bezárták. Évekkel később kaptam egy levelet egy ügyvédtől, a csődtömeg kezelőjétől, azzal a kérdéssel, hogy nem akarom-e visszavásárolni a filmszüzsémet, potom áron eladják nekem. Azt válaszoltam neki: örülök, hogy eladtam, nem vagyok bolond visszavásárolni.

— S most még néhány mondatot önmagáról, kedves Faragó László.

— 1928-ban hagytam el Magyarországot, Németországba mentem, újságíró lettem. Egyszer kijött berlini látogatóba Salusinszky Imre, az Est főszerkesztője, engem kért meg, hogy kalauzoljam a városban. Megkedvelt és fölterítette a kérdést: nem volna-e kedvem visszatérni Budapestre és mellette dolgozni? Visszamentem az Esthez. Röviddel később meghalt Miklós Andor, az Est lapok tulajdonosa, Salusinszky lett az utódja és én három esztendőn keresztül mellette dolgoztam. De aztán fölkerekedtem újra, Berlinbe mentem, az Associated Press és a New York Times berlini munkatársa lettem. 1935-ben írtam egy riportkönyvet: "Abesszinia a háború előestéjén" címmel. Ez nagy sikert aratott, nagy nemzetközi feltűnést keltett. Londonba kerültem, majd Amerikába. Könyveket írtam híres kémkedési esetekről. 1940-ben írtam meg "A tengely nagy stratégiája" című könyvemet, amely mindmáig tankönyv a West Pointon, az amerikai katonai akadémián. Most is kémekről szóló könyvön dolgozom: a második világháború idején Amerikába átdobott német kémek eddig ismeretlen történetét írom meg, eredeti odmányok és adatok alapján.

— Hol született ön, Magyarország melyik részén?

Most egyszerre ellágyul a tekintete. Berlin, világfilmek, Abesszinia, kémek, csaták, tábornokok

— minden eltűnik a homályban, amint kiejti a helység nevét s ahogyan kiejti, hát az a kis város, akkora rangot kap, mint a világtörténelem egyik legfontosabb színtere:

— Somogyecsurgón születtem, ott is nőttem fel. Apámnak földje volt, malma. S tudja, mire vagyok nagyon büszke? A nagyapám 1904-ben bevezette Somogy-csurgóra az elektromosságot! Gondolja csak meg: 1904-ben, amikor még Amerika legtöbbször helyén is gázzal világítottak! Aztán... odajártam gimnáziumba, a híres Csoko-



Faragó László, a Patton-film írója

(Folytatás a 6. oldalról.)

nai-Vitéz Mihály-iskolába, ahol egykor Csokonai is tanított. Osztályfőnököm dr. Bene Kálmán volt, máig emlékszem rá, ott tanultam latint, matematikát... ott tanultam mindent, amit tudok, ott voltam először szerelmes, ott irtam az első versemet... Pestre... Pestre is kíváncsi vagyok, tudja, de igazán, a szívem mélyén: csakis Csurgóra.

— Nos — mondom Faragónak — egyszer majd elmegy Csurgóra, beül a csurgói moziba, amikor éppen a Patton-filmet vetítik.

Felragyog a szeme, mosoly terül szét az arcán, szíve mélyéről mondja:

— De szép volna!

